

## På tur i mosen

Tinglev Mose rummer mange gode muligheder for at iagttage især fuglelivet. Fra den ca. 5 km afmærkede sti rundt i mosen kan du opleve denne naturtype på allernærmeste hold.

Lige efter parkeringspladsen ved Mosevej kan du, ved at tage en afstikker fra den afmærkede rute, se nogle af de store, vandfyldte tørvegrave, som er et levn fra datidens tørvegravning.



Stien går gennem mosearealer med mange buske og træer og følger yderkanten af den tilgroede Søndersø.

En ca. 600 meter lang plankesti går gennem Søndersø hængesæk og sump.



Fra udsigtstårnet, der ligger i mosens sydlige del, kan du overskue næsten hele mosen og her har interesserede bedre mulighed for at iagttage mosens fugleliv. Der er fugleplancher oppe i tårnet.



## Praktiske oplysninger

Stien gennem mosen er anlagt dels med flis og dels med planke. Stien egner sig for færdsel til fods. Det er ikke muligt at medtage cykler og barnevogne.

Du skal være forberedt på, at stien en gang imellem kan være våd, så det kan være en fordel at have gummistøvler med.

Stien er etableret i samarbejde mellem de tidligere Sønderjyllands Amt og Tinglev Kommune.

Aabenraa Kommune vedligeholder stien.



Stien er afmærket med dette skilt

### Færdsel i mosen

- Færdsel må kun ske til fods
- Følg den afmærkede sti
- Brug af åben ild er forbudt
- Hunde skal føres i snor
- Smid ikke affald i naturen
- Færdsel sker på eget ansvar

Har du lyst til at opleve andre egne af Sønderjylland, kan du hente idéer på [www.aabenraa.dk](http://www.aabenraa.dk), [skovognatur.dk](http://skovognatur.dk) og [naturnet.dk](http://naturnet.dk)



Folderen fås på biblioteker og turistkontorer eller hos:

### Aabenraa Kommune

Natur og Miljø  
Plantagevej 4, Bov  
6330 Padborg  
Tlf. 73 76 76 76  
E-mail: [post@aaabenraa.dk](mailto:post@aaabenraa.dk)  
Hjemmeside: [www.aabenraa.dk](http://www.aabenraa.dk)

# Tinglev Mose



## Moserne i Sønderjylland

Moserne er dannet i store fugtige områder, hvor tørvemos og sumpplanter gennem flere tusinde år er blevet bevaret som tørv. Det sker, fordi moserne har et surt og næringsfattigt miljø, hvor døde plantedele kun langsomt rådner.

Moserne udgør en af Sønderjyllands væsentlige naturtyper. En betragtelig del af Sønderjylland har indtil for et par hundrede år siden været dækket af moser. Siden er der gravet tørv til brændsel, og moserne er afvandet for at skaffe landbrugsjord.



Tørvegravning under krigen 1940-1945

## Tinglev Mose

Tinglev Mose er opstået efter sidste istid, og var oprindeligt en lavvandet sø. Mosen er ca.180 ha stor og kan naturligt opdeles i tre områder: Nørresø, Søndersø og højmosen. Nørresø og Søndersø udgør det tidligere søområde og ligger øst for Almstrup Kanal. De to områder deles i dag af jernbanen Tinglev-Sønderborg. Højmosen ligger vest for Almstrup Kanal.

Tinglev Mose er siden midten af sidste århundrede blevet afvandet flere gange, senest i 1966. Mosen er blevet afvandet for at opdyrke randarealerne, afgræsse mosen og grave tørv. Med afvandingen er fulgt tilgroning af mosen.

## Restaurering af mosen

I perioden 1999 – 2004 er der gennemført et naturgenopretningsprojekt, hvor vandstanden i Tinglev Mose er blevet hævet. Derved er der skabt grundlag for en positiv fremtidig udvikling for mosen med levesteder for mange sjældne arter af planter og dyr.

I tilknytning til projektet er der lavet en 5,0 km lang vandresti i mosen og opstillet et udsigtstårn.

Aabenraa  
Kommune





## Planter i mosen

Selvom en stor del af Tinglev Mose i dag er groet til med dunbirk og gråpil, findes der stadig en meget artsrig vegetation i mosen.

Vegetationen har skiftet karakter efter afvandingen, så den nu domineres af græsplanter og træer, da mosen er blevet mere næringsrig og tør.



De tre mest almindelige græsarter er **blåtop**, **tag-rør** og **eng-rørhvene**, hvor specielt den sidstnævnte er meget udbredt.

De typiske planter for hede- og højmosen findes endnu, men de er ikke så almindelige mere. Det gælder bl.a. **tørvemos**, **kæruld** og **klokkelyng**, der bedst ses langs den del af stien, der går mod nord midt i mosen.

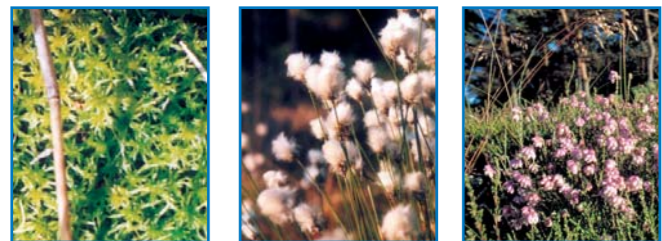


Foto: Sten Rabjerg

## Krybdyr og padder

Mosen rummer 4 ud af landets 5 krybdyrarter: **almindeligt firben**, **snog**, **hugorm** og **stålorm**. Snogebestanden er ikke særlig stor, men snogen ses af og til langs stien, der går mod nord midt i mosen. Der er få hugorme i mosen og de ses meget sjældent.

Der er 4 arter af padder: **skrubtudse**, **butsnudet frø**, **spidssnudet frø** og **lille vandsalamander**. Det er kun skrubtudsen, som er almindelig i mosen.



Foto: Sten Rabjerg



## Fuglelivet i mosen

De mange naturtyper i Tinglev Mose og områdets store udstrækning gør, at der findes mange forskellige fugle i mosen, der yngler årligt knap 60 arter. Langt de fleste af disse er småfuglearter, som er knyttet til buske og træer.



Løvsanger



Nattergal

**Nattergal** er sammen med **rørspurv** og **rørsanger** knyttet til vådområderne i mosen. Det gælder også **dobbelt-bekkasin**, hvis flaksende siksakflugt man kan være heldig at se fra mosens udsigtstårn.

I mosen yngler også enkelt sjældne fuglearter, som er med på "rødlisten" over truede, sårbare eller sjældne ynglefugle i Danmark.

Af de sjældne arter findes en ynglebestand af **fyrremejsen** og **pungmejsen**, der bygger sin meget specielle og kunstfærdige rede i nedhængende pile- eller birkegrene. Den pungformede rede bygges fortrinsvis af frøuld fra dunhammerkolber.



Pungmejses rede

Foto: Bio/Consult as, Per Grøn

## Insekter

I Tinglev Mose findes mange typer af vådområder med både surt og neutralt vand, derfor findes der mange arter af vandinsekter. Bl. a. ses mange **guldsmede**.

